

A woman wearing a purple hat and a yellow sweater is sitting at a table, reading an open book. She is holding a white cup of coffee in her left hand. The scene is lit with warm, natural light from a window in the background. The overall mood is calm and intellectual.

**Agnès
Martin-Lugand**

*Populiariosios prancūzų
literatūros fenomenas*

LAIMINGI
ŽMONĖS SKAITO
IR GERIA KAVĄ

baltos lankos

Agnès Martin-Lugand

Laimingi
žmonės skaito ir
geria kavą

Iš prancūzų kalbos vertė Vilius Litvinavičius

baltos lankos

Netrukus sueis savaitė, kai jis ėmėsi projekto „Padėkime Dianai įveikti depresiją“. Mane užgriuvo ištisa lavina vienas už kitą keistesnių patarimų. Tačiau kulminacija buvo pasiekta, kai Feliksas ant staliuko išdėliojo turizmo agentūrų brošiūras. Kiaurai permačiau, ką jis ruošė. Tai buvo atostogos saulėtuose kraštuose su visais tokiam poilsiui būtiniais atributais: turistų klubų, šezlongais, palmėmis, kokteiliais su atskiestu romu, įdegusiais ir blizgančiais kūnais, vandens gimnastikos užsiėmimais, suteikiančiais progą paspoksoti į laisvalaikio organizatoriaus figūrą, – žodžiu, auksinė Felikso svajonė ir tikras košmaras man. Visi tie poilsiautojai, dienomis tirštai susikemšantys ankštame paplūdimyje, o vakarop, persirengę vakariniais drabužiais, užgulantys bufetą ir pasiryžę dėl paskutinės dešrelės net susimušti – kad tik jų knarkiantis kaimynas jos nenugvelbtų pirmesnis... Vemti norisi vien pagalvojus, kad pusei paros tektų save įkalinti tolimųjų skrydžių lėktuvo salone su visais tais laimingais žmonėmis ir jų verkšlenančiais vaikiščiais.

Štai kodėl vis trypčiojau vietoje ir rūkydavau, kol imdavo graužti gerklę. Miegas nustojo būti saugia užuovėja, nes vis sapnavosi į maudymosi glaudes išispraudęs Feliksas, verčiantis

mane naktiniame klube šokti su juo salsa. Ir jis tikrai neatstos, kol nenusileisiu. Turiu kaip nors pasprukti nuo jo, užbėgti už akių, užmigdyti jo budrumą ir šitaip juo atsikratyti. Namie likti negalėjau. Išvykti, visam laikui išvažiuoti iš Paryžiaus – štai toks buvo mano galutinis sprendimas. Rasti kokį nors užkampį, kur jis paskui mane neatsibelstų.

Išvyka į gyvųjų pasaulį tapo neišvengiama, nes beviltiškai ištuštėjo spintelės ir šaldytuvai. Visuose namuose radau tik kelis pakelius pasenusių sausainių – kažkada jie buvo lengvi Klaros užkandžiai – ir šiek tiek Kolenos alaus atsargų. Vieną butelį vis dėlto paėmiau, ilgai jį varčiau iš visų pusių, kol išdrįsau atkimšti. Uosčiau, lyg ten būtų rinktinis vynas. Nurijau gurkšnelį ir iškart užplūdo prisiminimai.

Mūsų pirmasis bučinys buvo alaus skonio. O kiek kartų mes iš to juokėmės? Būdami dvidešimtmečiai mudu nesisvaiginoje romantika. Kolenas gerdavo tik tamsų alų, šviesaus apskritai nemėgo, tad visą laiką suko galvą, kodėl gi pasirinko mane, šviesiaplaukę, ir už tokias erezijas neišvengiamai gaudavo per kepurę.

Kartą alus įsipainiojo mums renkantis atostogų vietą. Kolenas norėjo kelioms dienoms nuvažiuoti į Airiją, kad paskanautų garsiojo airių gineso. Paskui jis tvirtino, kad lietūs, smarkūs vėjai ir žvarbus oras privertė atsisakyti tos užmačios. Iš tiesų jis puikiai žinojo, kaip dievinu saulę ir įdegį, tad nevertė manęs per mūsų vasaros atostogas kęsti smarkaus vėjo gūsių bei šiltos striukės ir neprimetė kelionės vietos, kuri man tikrai nebūtų patikusi.

Butelis išsprūdo man iš rankų ir sudužo į grindų ploštes.

*

Atsisėdau už Koleno rašomojo stalo ir pasidėjusi atlasą permečiau akimis Airijos žemėlapi. Kaip išsirinkti kapą po atviru dangumi? Kokioje vietoje galėsiu atrasti ramybę ir poilsį, kurie būtini, jei noriu likti tik su Kolenu ir Klara? Nieko konkrečiau nežinodama apie šią šalį ir suprasdama, kad taip ir nesugebėsiu savarankiškai surasti sau priebėgos, galiausiai užsimerkiau ir bakstelėjau pirštu kur pakliuvo.

Pramerkusi vieną akį pasilenkiau prie žemėlapio, pramerkusi kitą atitraukiau pirštą ir pabandžiau perskaityti pavadinimą. Atsitiktinumas lėmė, kad tai būtų pats mažiausias kaimas, galėjęs patekti į žemėlapi, nes raidės buvo vos įskaitomos. Mulranis. Taigi, ištremsiu save į Mulranį.

Atėjo laikas apie išvykimą į Airiją pranešti Feliksui. Prireikė trijų dienų, kad sukauptčiau tam drąsą. Kaip tik buvome bebaigią vakarienai, per prievartą rijau kiekvieną kąsnį, kad tik jis liktų patenkintas. Atsidrėbęs fotelyje, jis vartė vieną iš tų jo atsitemptų brošiūrų.

– Feliksai, mesk tuos savo katalogus.

– Tu jau apsisprendei?

Jis iškart pašoko ir patenkintas pasitrynė rankas.

– Tai kur mes važiuosime?

– Nežinau, kur važiuoti ruošiesi tu, bet aš vykstu gyventi į Airiją.

Stengiausi, kad mano balsas skambėtų kuo natūraliau. Feliksas pradėjo gaudyti orą kaip žuvis, išmesta ant kranto.

- Nusiramink.
- Tu tyčiojiesi iš manęs? Juk tai nerimta! Kas tau galėjo pakišti tokią mintį?
- Įsivaizduok, Kolenas.
- Viskas aišku, ji išprotėjo. Tuoj pasakysi, kad jis prisikėlė iš numirusiųjų vien tam, kad pasakytų, kur turi važiuoti.
- Nebūk toks bjaurus. Jis kažkada norėjo ten nuvažiuoti, ir tiek. Aš vykstu vietoj jo.
- Na jau ne, tu negali ten važiuoti, – pareiškė Feliksas pasitikėjimo kupinu tonu.
- Kodėl gi?
- Tau nėra ką veikti šalyje, kur... kur...
- Kur ką?
- Kur vien avienos rijikai regbininkai.
- Tau trukdo regbininkai? Tai bent naujiena! Juk paprastai jie tau atrodo įspūdingi. Manai, važiuoti į Tailandą ir prisiryti kvaišalų paplūdimyje per pilnatį bei grįžti namo su išstatuiruotu *Forever Brandon* ant kairiojo sėdmens geresnė mintis?
- Įvartis!.. Na ir kekšė! Bet tai nesulyginami dalykai. Jau dabar tavo būklė labai prasta, o paskui tapsi apskritai nebepagydoma.
- Liaukis. Nusprendžiau: važiuoju į Airiją neribotam laikui, o tu gali sakyti, ką nori.
- Tik nemanyk, kad tave lydėsiu.
- Atsikėliau ir ėmiau į vietas dėlioti bet kokius po ranka pasi-
maišiusius daiktus.

– Tuo geriau, juk tavęs niekas ir nekviečia. Nebenoriu, kad paskui mane bėgiotum kaip šuniukas. Tu man jau skersai gerklės! – šaukiau žiūrėdama į jį.

– Sakyk, ką nori, bet netrukus aš vėl atsistosiu tau skersai gerklės.

Jis prunkštelėjo ir nenuleisdamas nuo manęs akių ramiai prisidėgė cigaretę.

– Nori žinoti kodėl? Nes neištversi nė poros dienų. Tu visiškai apsijuoksi ir maldausi manęs, kad tave ištempčiau.

– Niekad gyvenime. Galvok, ką tik nori, bet aš tai darau tam, kad pasveikčiau.

– Tavo metodika klaidinga, juk tu blaškaisi tarsi švytuoklė.

– Ar neturi draugužių, kurie tavęs laukia?

Daugiau negalėjau pakelti jo inkvizitoriško žvilgsnio. O jis atsikėlė ir prisiartino prie manęs.

– Nori, kad eičiau atšvęsti tavo naujos kvailos užgaidos?

Felikso veidas apsiniaukė. Jis uždėjo rankas man ant pečių ir įsmeigė žvilgsnį tiesiai į akis.

– Tu iš tikrųjų nori iš to išsikapstyti?

– Žinoma.

– Vadinasi, privalai sutikti, kad tavo lagaminuose nebus jokių Kolenos marškinių, nė vieno Klaros meškiuko, jokių kvėpalų, išskyrus tavo.

Taip patekau į pačios pasispęstus pelėkautus. Man maudė pilvą, skaudėjo galvą, perštėjo odą. Buvo neįmanoma išvengti jo juodų kaip anglis akių žvilgsnio, o pirštais jis tiesiog traiskė mano pečius.

– Žinoma, aš noriu, kad man būtų geriau, ir po truputį atsi-
kratysiu visų tų daiktų. Turėtum būti patenkintas, juk tiek laiko
įkalbinėjai, kad tai padaryčiau.

Nežinau per kokį stebuklą, bet mano balsas nė nevirptelėjo.
Feliksas giliai atsiduso.

– Esi pernelyg nesavarankiška, tau tai niekaip nepavyks. Ko-
lenas niekada nebūtų tau leidęs imtis tokio sumanymo. Gerai,
jei bandai kažką daryti, kad kaip nors iš viso to išsikapanotum,
bet atsisakyk, prašau tavęs, šitos užmačios, mes sugalvosime
kitką. Bijau, kad visai sugniuši.

– Šito aš neišsižadėsiu.

– Eik miegoti, pakalbėsime rytoj.

Jis nutaisė susikrįmusį veidą, pabučiavo mane į skruostą ir,
nebetaręs nė žodžio, pasuko prie durų.

Jau lovoje, įsitūlojusi į antklodę ir stipriai suspaudusi glėbyje
Klaros meškiuką, bandžiau nuraminti smarkiai besidaužančią
širdį. Feliksas klydo, Kolenas būtų išleidęs mane į užsienį vieną,
tik su vienintele sąlyga – kad jis pasirūpins kelionės organizavi-
mu. Kai ruošdavomės išvykti, jis imdavosi tvarkyti viską, prade-
dant lėktuvo bilietais ir baigiant viešbučio užsakymu, taip pat ir
mano asmens dokumentus. Jis niekada man nepatikėdavo nei
mano paso, nei Klaros gimimo liudijimo sakydamas, kad skra-
joju padebesiais. Tad ar dabar, nusprendus šitokio sumanymo
imtis vienai, jis manimi pasitikėtų? Nesu tikra.

Dar niekada negyvenau viena. Tėvų namus palikau tik tada,
kai su Kolenu nusprendėme apsigyventi kartu. Netgi bijodavau

paskambinti, jei prireikdavo ko nors pasiklausti ar pareikšti pretenzijas. Viską darė Kolenas. Taigi, dabar turėsiu įsivaizduoti, kad jis viskam vadovauja. Ir pasistengti, kad manimi didžiuotųsi. Jeigu tai bus vieni iš paskutinių mano savarankiškų veiksmų prieš pačiai save palaidojant, bent jau būsiu visiems įrodžiusi, kad sugebu nueiti iki galo.

Yra dalykų, kurių, nors tu ką, negali pakeisti, tarkime, mano lagaminų krovimo metodikos. Spinta liko tuščia, o braškantiems lagaminams grėsi sulūžti, nors tų daiktų panaudosiu tik ketvirtadalį. Nieko netrūko, tik knygų, taigi, teks gerai viską spustelti.

Kada paskutinįkart vaikščiojau šituo keliu? Feliksas už baro apstulbs, kai pamatys mane ateinant. Nužingsniuoti iki *Vieille-du-Temple* gatvės neprireikė nė penkių minučių. Tai mano gatvė. Kažkada ten praleisdavau ištisas dienas, apeidavau terasas, krautuvėles, galerijas, be to, aš ten dirbau. Tuomet vien atsidūrusi joje pasijusdavau laiminga.

Šiandien, pasislėpusi po Kolenos megztinio gobtuvu, vengiau dairytis į vitrinas, šios gatvės gyventojus ir turistus. Lenkiau tuos sulūžusius buvusio gyvenimo ramsčius, tad mano kelias ėjo vingiais. Dabar čia viskas mane skaudino, net švelnus šiltos duonos kvapas, sklindantis iš artimiausios kepyklos, kurioje anksčiau nuolat lankydavausi.

Artėjant prie „Laimingų žmonių“ mano žingsniai lėtėjo. Daugiau kaip metus nebuvau peržengusi jų slenkščio. Sustojau ant šaligatvio priešais kavinę, bet nediršau į ją nė dirstelėti. Sustingau ir nuleidau galvą. Tada kyštelėjau rankas į kišenes, nes

prireikė nikotino dozės. Kažkoks praėivis mane stumtelėjo ir aš nevalingai kilstelėjau akis į savo literatūrinę kavinę. Nedidelė medinė vitrina, per fasado vidurį durys su varpeliu viduje, pavadinimas, kurį išrinkau, ir štai jau penkeri metai, kai „Laimingi žmonės skaito ir geria kavą“. Visa tai sugražino mane į gyvenimą su Kolenu ir Klara.

Rytas prieš kavinės atidarymą prasidėjo tikriausia panika. Darbai iki galo nebaigti, net knygos neišpakuotos. Neatėjo ir Feliksas, tad turėjau viena kautis, kad darbininkai paspartintų tempą. Kolenas skambino kas penkiolika minučių, nes vis norėjo įsitikinti, ar vakare būsime pasiruošę iškilmingam atidarymui, o aš kaskart rydavau ašaras ir kvatodavau kaip kvaišėlė. Mano brangiausiasis dalininkas, išsipuošęs kaip kalėdinė eglutė, kyštelėjo nosį tik po pietų, kai man jau artinosi isterijos priepuolis, nes iškaba dar nebuvo pritvirtinta prie fasado.

– Feliksai, kur buvai? – užrikau aš.

– Pas kirpėją. Beje, tau taip pat ten reikėtų nueiti, – atsakė susiraukęs iš pasibjaurėjimo ir peštelėjęs man plaukų sruogą.

– Ir kada man ten, tavo manymu, nueiti? Vakaru dar nieko neparuošta, meluoju Kolenui nuo pat ryto, juk sakiau, kad viskas pasmerkta žlugti, nes šita vieta kaip apsėsta piktųjų dvasių. Kodėl gi tėvai ir Kolenas manęs paklausė, kai pasakiau, kad noriu atidaryti literatūrinę kavinę? Jau nebenoriu!

Mano balsas pasidarė spigus, pradėjau blaškytis po patalpą. Feliksas išgrūdo visus darbininkus už durų ir grįžo. Tada stvėrė mane ir pradėjo purtyti kaip slyvą.

- Stop! Nuo šios minutės viską tvarkau aš. Eik pasipuošti.
- Neturiu laiko!
- Negali būti nė kalbos, kad kavinę atidarintų kaliausę primenanti šeiminkė.

Ir nustūmė mane prie atsarginio išėjimo, vedančio link atskiro kambario, nuomojamo kartu su kavinės patalpomis. Ten radau naują suknelę ir viską, ko reikia, kad pasigražinčiau. Ant grindų vazoje pūpsėjo milžiniška rožių ir frezijų puokštė. Perskaičiau Koleno raštelį: jis kartojo, kaip manimi pasitiki.

Galiausiai atidarymo renginys kuo puikiausiai pavyko, nors pelnas buvo beveik lygus nuliui, mat Feliksas pasiskelbė būsiąs atsakingas už finansus. Mane drąsino Koleno mirktelėjimai ir šypsenėlės. Su Klara ant rankų ląksčiau nuo staliuko prie staliuko, bendravau su šeimos nariais, draugais, vyro bendradarbiais, įtartinais Felikso draugeliais ir gatvės prekiautojais.

Dabar, po penkerių metų, čia viskas pasikeitę – nebėra Koleno ir Klaros. Nejučiu nė menkiausio noro vėl pradėti dirbti, nes viskas šioje vietoje primena vyrą ir dukterį. Koleno pasididžiavimas laimėjus savo pirmąją bylą, pirmieji Klaros žingsneliai tarp kavinės lankytojų, pirmas sykis, kai ji pati, sėdėdama už baro prie stiklinės su grenadinu, parašė savo vardą.

Šalia manęs per šaligatvį nusidriekė ilgas šešėlis. Feliksas suspaudė mane glėbyje ir ėmė sūpuoti.

- Ar žinai, kad stovi čia jau pusvalandį? Eime su manimi.
- Papurčiau galvą.

– Tu ne šiaip sau atėjai, tau pats laikas grįžti į „Laimingus žmones“.

Jis paėmė mane už rankos ir pervedė per gatvę. Atidarydamas duris mano ranką suspaudė dar stipriau. Sutilindžiavo durų varpelis – nuo jo skambesio apsipyčiau ašaromis.

– Aš irgi kaskart jį išgirdęs prisimenu Klarą, – prisipažino Feliksas. – Stok už baro.

Nesipriešindama paklusau. Nosį užplūdo kavos aromatas, susimaišęs su knygų kvapais. Nesąmoningai traukiau jį pilnais plaučiais. Perbraukiau ranka per medinį barą, jis buvo lipnus. Paėmiau puodelį, šis buvo neplautas, paėmiau kitą, jo švariui taip pat nepavadinsi.

– Feliksai, tu esi kur kas priekabesnis dėl tvarkos mano būste negu „Laiminguose žmonėse“, ir tai išties šlykštu.

– Man ir taip darbo per akis, tad neturiu laiko vaidinti namų židinio fėjos, – atsakė gūžtelėjęs pečiais.

– Tai jau tikrai, čia tiesiog knibžda žmonių, minia lyg per šventes.

Jis nususuko ir nuėjo prie vienintelio lankytojo, su kuriuo, sprendžiant iš susimirkčiojimo, jį siejo lovos reikalai. Tipelis išgėrė savo taurelę ir aplenkęs kasą išsinešė knygą.

– Taigi, vėl imiesi darbo? – paklausė Feliksas, įsipildamas taure.

– Ką tu čia paistai?

– Bet juk čia atėjai, kad vėl imtumėsi darbo, ar ne?

– Ne, ir tu tai puikiai žinai. Tik noriu pasiimti knygų.

– Tai tu išties išvažiuoji? Bet juk turi laiko, niekas tavęs nevaro.

– Tu manęs visiškai nesiklausai. Išvažiuosiu po savaitės, jau išsiunčiau pasirašytą būsto nuomos sutartį.

– Kas dar per būsto nuomos sutartis?

– Dėl kotedžo, kuriame gyvensiu artimiausius mėnesius.

– O tu tikra, kad tai geras sumanymas?

– Ne, dėl nieko nesu tikra, pamatysiu, kai ten nuvažiuosiu.

Stebėjome vienas kitą neatitraukdami akių.

– Diana, tu negali manęs čia palikti visiškai vieno.

– Jau daugiau nei metus sukiesi be manęs, o aš tikrai nepa-garsėjau puikiais darbo rezultatais. Geriau patark, ką galėčiau perskaityti.

Neparodęs nė menkiausio džiaugsmo, jis išvardino savo mėgstamiausias knygas. Paimsiu jas negalvodama, nes man į tai nuspėjaut. Apie vieną iš išvardytų knygų jau nemažai girdėjau, tai *San Fransisko kronikos*. Pasak mano geriausio draugo, jų au-torius Amistedas Mopinas pasižymi gebėjimu išspręsti bet kokią problemą. Nieko apie tai nežinojau, nes nebuvau skaičiusi. Fe-likisas visas knygas išdėliojo ant baro. Jis vengė mano žvilgsnio.

– Aš jas tau atnešiu, juk sunkios.

– Ačiū. Kol kas tave paliksiu, nes reikia sutvarkyti dar daug reikalų.

Mano žvilgsnis netyčia nukrypo į kertelę už baro. Pasidarė smalsu ir priėjau arčiau. Ten buvo įrėmintos Kolenos, Klaros, Fe-likso ir mano nuotraukos. Atsisukau į Feliksą.

– Geriau grįžk namo, – tarė jis švelniai.

Feliksas stovėjo prie durų, aš stabtelėjau prie jo, švelniai pa-bučiauvau į skruostą ir išėjau.

– Diana! Nelauk manęs šį vakarą, aš neateisiu.

– *Okey*, iki rytojaus.

*

– Kolenai!

Mano širdis daužėsi, buvau šlapia nuo prakaito. Rankomis grabinėjau po visą lovą, bet į mano šauksmą atsakė tik tuštuma ir šaltis pataluose. Vis dėlto Kolenas buvo čia, jis laikė mane apkabinęs, lūpomis lietė kaklą, leidosi jomis nuo mano paausio iki peties. Jo alsavimas man į pakaušį, jo šnibždami žodžiai, mūsų susipynusios kojos... Nubloškiau paklodes ir nuleidau nuogas kojas ant grindų. Kambarį apšvietė miesto žiburiai. Nuo mano žingsnių sugirgždėjęs parketas priminė mažyčių Klaros kojelių tapsėjimą, kai ji lėkdavo prie laukujų durų, išgirdusi Koleną sukant raktą spynoje.

Tas pats ritualas kartodavosi kas vakarą. Prisiglaudusios viena prie kitos mudvi sėdėdavome ant sofos. Klara muistrydavosi savo naktiniuose marškiniuose, o aš – iš nekantrumo laukdama vyro. Prie laukujų durų eidavau aš. Kolenas vos spėdavo pasidėti savo aplankus ant lentynėlės, o mažylė jau puldavo jam į glėbį.

Tamsoje sekdavau paskui juos į svetainę, ten visi ir sueidavome pabūti kartu. Kolenas prieidavo prie manęs, aš nurišdavau jam kaklaraištį, jis mane apkabindavo, bet Klara mus išskirdavo, tada eidavome vakarieniauti, paskui Kolenas paguldydavo mūsų dukrelę ir likdavome tik mudu, ramūs, kad Klara miega šiltoje lovoje, įsikišusi nykštį burnytėn.

Dabar pagaliau suvokiau, kad mūsų senieji namai nebeegzistuoja, o aš juk norėjau čia pasilikti, kad viskas būtų išsaugota nepaliesta, ir tai buvo mano klaida. Juk nebėra tų aplankų, to rakto trakštelėjimo spynoje, jau niekas nebelaksto per parketą. Daugiau čia niekad os nebegrišiu.

Beveik valandą važiauvau metro, galiausiai išėjimo link vedančių laiptų apačioje minia mane ėmė spausti. Su kiekvienu laipteliu kojos darėsi vis sunkesnės. Atsiminiu, kad kapinių vartai turi būti kone prie pat metro stoties, bet kur tiksliai, nežinojau. Kai suradusi tą grotuotą tvorą jau ketinau žengti anapus jos, prisiminiu, kad negaliu čia eiti tuščiomis rankomis. Susiradau artimiausią gėlių krautuvėlę, čia pat, prie kampo.

– Norėčiau gėlių.

– Atėjote teisingu keliu! – atsiliepė gėlininkė šypsodamasi. – Kokiai nors ypatingai progai?

– Tai ten, – pasakiau rodydama į kapines.

– Norėsite ko nors klasikinio?

– Duokite porą rožių, ir bus gerai.

Nustebusi ji nuėjo prie skintų gėlių.

– Baltas, – pasakiau jai. – Nevyniokite, aš jas tiesiog paimsiu į rankas.

– Bet...

– Kiek?

Palikau ant prekystalio banknotą, stvėriau gėles jai iš rankų ir skubiai išėjau. Sukinėjau si ratu, dairiausi į visas puses, tik kurgi

jų kapai? Pasukau atgal ir bejėgiškai susmukau ant žemės. Karštiligiškai surinkau „Laimingų žmonių“ numerį.

– „Laimingi žmonės“ kilnoja stikliuką ir kaifuoja, klausau.

– Feliksai, – sušniurkščiojau.

– Kokia nors bėda?

– Aš nežinau, kur jie yra, supranti? Negaliu jų aplankyti.

– Ką nori aplankyti? Nieko nesuprantu. Kur esi? Kodėl verki?

– Aš noriu aplankyti Koleną ir Klarą.

– Tu esi... esi kapinėse?

– Taip.

– Atvažiuoju, niekur neik.

Vos vienintelį kartą buvau kapinėse, per jų laidotuves. Paskui kaskart atsisakydavau ten eiti.

Po to, kai jų mirties dieną pabėgau iš ligoninės, ten kojos taip ir nebeįkėliau. Mano ir Kolenos tėvai pasibaisėjo, kai pareiškiau, kad nedalyvausiu perkeliant artimųjų kūnus į karstą. Uošviai išėjo trenkę durimis.

– Diana, tu visai išsikrauste iš proto! – pratrūko šaukti mano motina.

– Mama, aš negaliu ten dalyvauti, man per sunku. Jeigu pamatysiu, kaip jie dingsta dėžėse, tai reikš, kad viskas baigta.

– Kolenas ir Klara mirė, – atsakė ji man. – Turi su tuo susitaikyti.

– Nutilk! Neisiu į laidotuves, nes nenoriu matyti, kaip jie išėina.

Vėl apsipyliau ašaromis ir atsukau tėvams nugarą.

– Kaip tai suprasti? – užsirūstino tėvas.

– Tai tavo pareiga, – pridūrė motina. – Ateisi ir nedarysi jokių spektaklių.

– Pareiga? Jūs man kalbate apie pareigą? Man į ją nuspjaut. Ūmai pasisukau į juos. Pyktis šįkart nurungė sielvartą.

– Na taip, tu juk turi pareigų ir privalai jas įvykdyti, – aiškino tėvas.

– Jūs be gailės tyčiojate iš Koleno, Klaros ir manęs. Visas, kas jums svarbu, tai tik išorė. Vaizduoti sielvarto apimtą šeimą.

– Bet mes ir esame sielvarto apimta šeima, – atkirto motina.

– Ne! Vienintelė mano šeima, kurią pripažįstu, tai mano tikroji šeima, ir aš ką tik ją praradau.

Man trūko oro, krūtinė kilnojosi. Vis nenuleidau nuo jų akių. Jų veidai akimirksniu susiraukė. Tikėjausi pamatyti nors menkutį pėdsaką atgailos, bet kur tau. Fasadai išliko nepajudinami.

– Nekalbėk su mumis tokiu tonu, juk mes tavo tėvai, – pasipiktino tėvas.

– Lauk! – surikau ir pirštu parodžiau duris. – Nešdinkitės iš čia!

Tėvas priėjo prie motinos, paėmė ją už rankos ir nusitempė išėjimo link.

– Pasistenk laiku pasiruošti, užeisime tavęs pasiimti, – pasakė ji jau prie pat durų.

Jie sugrįžo, mechaniškai ir tikslūs, it šveicariški laikrodžiai. Visai nesiklausė, ką jiems sakiau.

Buvau taip nusikamavusi, kad neturėjau jėgų kovoti. Motina be jokio gailėsčio privertė mane apsirengti, o tėvas įgrūdo į mašiną. Prie bažnyčios juos atstūmiau ir puoliau Feliksui į glėbį. Kai pasirodė laidotuvių procesija, paslėpiau veidą ant jo krūtinės. Per visą laidotuvių ceremoniją jis man pašnibždomis pasakojo, kas įvyko per tas kelias pastarąsias dienas ir kaip jis jiems rinko paskutinį apdarą: minkšto satino suknelę Klarai, o šalia jos padėjo mylimiausią žaisliuką; pilką kaklaraištį Kolenui, o ant riešo užsegė laikrodį, tą patį, kurį dovanojau jam trisdešimtmečio proga. Su Feliksu ir įveikiau kelią iki kapinių. Likau stovėti nuošaly, kol prie mūsų priėjo tėvai. Jie atnešė man keletą gėlių ir tėvas pareiškė:

– Feliksai, padėk jai ten nueiti. Ji turi tai padaryti. Dabar ne laikas rodyti kaprizus.

Feliksas iki skausmo spaudė mano ranką. Jis tiesiog išplėšė gėles iš motinos.

– Daryk tai ne dėl savo tėvų, daryk tai dėl savęs, dėl Koleno ir Klaros.

Ir aš mečiau gėles į kapo juodumą.

– Aš labai skubėjau, – pasakė Feliksas, kai mane surado. – Palik tas rožes, jos tau duria.

Jis atsitūpė šalia manęs, po vieną atlenkė mano pirštus, atėmė rožes ir padėjo jas ant žemės. Mano delnai kraujavo, bet aš nejučiau dyglių dūrių. Jis apkabino mane per liemenį ir padėjo atsistoti.

Mudu nužingsniavome pro kapus iki vandens čiaupo. Netar-
damas nė žodžio jis man nuplovė rankas. Paskui paėmė laistytu-
vą ir pripylė vandens. Tada nuvedė mane prie artimųjų kapo, o
žengė jis nė nesidairydamas. Paleidęs mane, ėmėsi valyti antkapį,
jų antkapį, tą antkapį, kurį dabar pamačiau pirmą kartą. Mano
akys naršė menkiausias smulkmenas, tyrinėjo, kokia marmuro
spalva, kaip užrašyti jų vardai. Kolenas nugyveno trisdešimt tre-
jus metus, o Klarai neužteko laiko atšvęsti šešerių metų. Fe-
liksas padavė man tas dvi rožes.

– Pasikalbėk su jais.

Padėjau tas apgailėtinas dovanas ant kapo ir atsiklaupiau.

– Na, mano mylimieji... atleiskite... aš nežinau, ką jums pa-
sakyti...

Balsas nutrūko. Užsidengiau veidą rankomis. Buvo tai šalta,
tai karšta. Man buvo bloga.

– Tai taip žiauru. Kolenai, kodėl tu kartu pasiėmei Klarą?
Neturėjai teisės išeiti, neturėjai teisės jos pasiimti. Pykstu ant
tavęs, kad palikai mane vieną, aš visiškai pasimetusi. Geriau jau
būčiau išėjusi kartu su jumis.

Delnu šluosčiausi ašaras. Smarkiai šniurkščiojau.

– Niekaip negaliu patikėti, kad jūs niekad os nebegriūsite.
Gyvenu laukdama jūsų. Namuose viskas paruošta jūsų sugriūži-
mui... Man sako, kad tai nenormalu. Todėl ir turiu išvažiuoti.
Prisimeni, Kolenai, kaip kažkada norėjai, kad važiuotume į Airi-
ją, o aš pasakiau ne, buvau kvaila... Kažkuriam laikui aš išvykstu.
Nežinau, kur dabar esate, judu abu, bet man jūsų reikia, saugo-
kite mane ir globokite. Aš jus myliu...

Kelioms sekundėms užsimerkiau. Paskui sunkiai atsikėliau, man prastai sekėsi išlaikyti pusiausvyrą, svaigo galva, tad Feliksas padėjo išsilaikyti ant kojų. Pasukome išėjimo link, atgalėjome neatsigręždami, netardami nė žodžio. Priešais metro Feliksas sustojo.

– Žinai, iki šiol netikėjau, kai tu sakydavai, kad nori iš viso to išsikapstyti, – prisipažino jis. – Be tai, ką padarei šiandien, man parodė, kad sakei tiesą. Didžiuojuosi tavimi.

Tėvams paskambinau tik prieš pat išvažiavimą. Kai pasakiau apie savo apsisprendimą, jie vis bandė mane įtikinti, kad pasilikčiau. Skambindavo kasdien, o atsakiklis mane pavadavo tiesiog puikiai.

– Mama, čia Diana.

Kaip visada, girdėjosi televizorius, nustatytas didžiausiu garsu.

– Kaip tau einasi, brangioji?

– Jau susiruošiau važiuoti.

– Vis ta pati dainelė! Brangusis, čia tavo duktė, ji vis veržiasi išvažiuoti.

Sugirgždėjo per grindų plokštes stumiama kėdė ir tėvas paėmė ragelį.

– Paklausk, dukrele, praleisi keletą dienų pas mus ir galėsi ramiai susidėlioti savo mintis.

– Tėti, nieko iš to neišeis. Išvykstu rytoj. Jūs iki šiol nesupratote, kad nenoriu grįžti ir gyventi pas jus. Aš jau suaugusi, man trisdešimt dveji, tokio amžiaus net nedera gyventi pas tėvus.

– Tu niekuomet nesugebėjai nieko padaryti savarankiškai. Tau reikia, kad kas nors vadovautų, pati neįstengi iki galo įgyvendinti jokio sumanymo. Faktai iškalbingi, mes sumokėjome net už tavo kavinę, o jei dar ir turi iš ko gyventi bei apmokėti savo paskutinę užgaidą, tai tik dėl to, kad Kolenas buvo labai apdairus. Ir jei jau atvirai, tai išvykimas į užsienį gerokai viršija tavo galimybes.

– Ačiū, tėti, nežinojau, kad esu jums akmuo po kaklu. Štai tokiais žodžiais palydėta turiu išvažiuoti.

– Duok man telefoną, neerzink jos, – išgirdau motinos balsą jam už nugaros. – Brangioji, tavo tėvas tikrai prastas diplomatas, bet jis teisus, tau trūksta elementaraus racionalumo. Jei dar Feliksas važiuotų kartu, būtume ramūs, nors jis ir ne pats idealiausias žmogus tavimi rūpintis. Paklausk, iki šiol mes tavęs nejudinome, manėme, kad pamažu viskas susitvarkys. Kodėl nenuėjai pasikonsultuoti su psichiatru, apie kurį kalbėjau? Tau būtų buvę geriau.

– Mama, užtenka. Nenoriu psichiatro, nenoriu gyventi su jumis ar kad Feliksas mane lydėtų. Noriu ramybės, suprantate? Noriu būti viena, mane jau užkniso visų jūsų rūpestis. Jei norėsite su manimi susisiekti, mano mobiliojo numerį žinote. Ir tik jau nelinkėkite man sėkmingos kelionės.

Plačiai atmerkusi akis žiūrėjau į lubas. Laukiau, kol suskambės žadintuvas. Visą naktį taip ir nepavyko užmigti, bet visai ne dėl to, kad kalbėdama su tėvais numėčiau ragelį. Po keleto valandų

įsėsiu į lėktuvą ir skrisiu į Airiją. Tai buvo paskutinė naktis mūsų namuose, mūsų lovoje.

Paskutinį kartą susiriečiau į kamuoliuką Koleno vietoje. Įsikniaubusi veidu į pagalvę, tryniausi nosimi į Klaros žaisliuką, nuo ašarų permirko patalai. Sučirškė žadintuvas ir aš mechaniškai atsikėliau.

Vonioje nuėmiau nuo veidrodžio užtiesalą ir po daugybės mėnesių pirmąsyk pažvelgiau į save. Koleno marškiniai kabėjo ant manęs kaip maišas. Stebėjau, kaip mano pirštai atsega kiekvieną sagutę, paskui apnuoginau vieną petį, kitą. Drabužis nuslydo nugara ir nukrito po kojomis. Paskutinį kartą išsiploviau plaukus Klaros šampūnu. Išeidama iš dušo vengiau žiūrėti į marškinius, gulinius ant grindų. Apsirengiau kaip Diana: apsilvilkau džinsus, berankovę palaidinę ir aptemptą megztuką. Man atrodė, kad tuoj uždusiu, puoliau karštligiškai plėšti nuo savęs megztinį, vėl čiupau Koleno megztinį su gobtuvu. Jį apsilvilkusi iškart lengviau atsikvėpiau. Dėvėdavau jį dar iki jo mirties, todėl suteikiau sau tokią teisę ir šiandien.

Dirstelėjau į laikrodį ir pamačiau, kad laiko liko nedaug. Su kavos puodeliu rankoje ir cigarete burnoje išsirinkau pirmas pasitaikiusias nuotraukas ir įsikišau jas į krepšį.

Dar penkiolika minučių palaukiau ant sofos, kol pagaliau išmušė išvykimo akimirka. Nervingai vis maigiau pirštus, kol nykščiu priliečiau vestuvinį žiedą. Airijoje tikrai teks bendrauti su daugybe žmonių, jie pamatys, kad esu ištekėjusi ir klausinės, kur mano vyras, o aš neturėsiu ką jiems atsakyti. Jei nenoriu skirtis su žiedu, turiu jį kur nors paslėpti. Nusiėmiau nuo kaklo

grandinėlę ir, pervėrusi per ją vestuvinį žiedą, patikimai ją paslėpiau nuo smalsių žvilgsnių atgal po megztniu.

Tylą pertraukė du kartus nuskardėjęs durų skambutis. Tarpduryje pasirodė Feliksas. Jis įėjo netaręs nė žodžio ir įdėmiai įsistebeilijo man į akis. Veide matėsi audringai praleistos nakties pėdsakai. Akys buvo raudonos ir užtinusios. Nuo jo klaikiai dvokė alkoholiu ir tabaku. Nors nepratarė nė žodžio, man ir taip buvo aišku, kad yra visiškai užkimęs. Jis pradėjo nešioti į lauką mano lagaminus. Jų buvo daug. Dar kartą sugrįžau į namus, visur užgesinau šviesas, užrakinau visus kambarius. Kai uždarinėjau laukujes duris, ranka dar mėšlungiškai kabinosi į rankeną. Paskutinis garsas, kurį išgirdau, buvo sklendės pokštelėjimas.